

Mijn vroegere huisarts van de Wilhelminasingel, dokter Hardeman, is na zijn pensionering amateur-imker geworden, hoorde ik. Hij heeft zijn korven in de achtertuin van het klooster aan de Vermeerstraat staan, hoorde ik. Hij produceert zoveel honing, dat het op de markt verkocht wordt, hoorde ik. Dat maakte me nieuwsgierig. Tijd voor een interview.

Volkstuin

Jaap Hardeman had een volkstuinje in Hatert. Toen de franciscaner broeders van het klooster 'Bonaventura' tegenover zijn huis daarvan hoorden, nodigden ze hem uit naar hun kloostertuin te komen. Doordat er steeds minder minderbroeders in het klooster woonden, werd een gedeelte van de tuin niet meer gebruikt. Een mooie grote tuin, met fruitbomen, groente- en bloemenperken, loofbomen en een prachtig zicht op de torens van het Canisiuscollege een straat verderop. Een besloten tuin en niet alleen geschikt voor het verbouwen van groenten, maar ook ideaal voor de bijenhouderij. Want bijen zaten er al genoeg. In de spouwmuuren van het klooster leven al decennia lang grote groepen honingbijen. Op verschillende plekken hangen ze in grote trossen voor kleine ventilatiegullefs op hun beurt te wachten om de muur binnen te mogen gaan. Een grappige gedachte, dat de spouwmuur waarschijnlijk vol met honing zit, waar niemand bij kan. Zouden honingraten goede isolatie zijn?

Insecten bedreigd

Jaap had wat imkers in de familie en toen zijn buurman Fons Derks - al uitbater van een matig lopend bijenhotel - ook belangstelling toonde, zijn ze beiden op imkerkursus gegaan. De motivatie was het ondersteunen van de bijenpopulatie. De honing kwam pas later. Want het gaat slecht met het totale insectenbestand van Nederland. De noodklok wordt alom geluid. Massale vernietiging door pesticiden, monoculturen, de aanleg van woonwijken, industrieterreinen, wegen en de vervuiling van water en land, het leidt allemaal tot uitroeiing. Als motorrijder herken ik dat wel: vroeger zat je gezicht vol dode insecten na een zwoele zomeravond. Nu nauwelijks meer. Niemand zal wakker liggen van het uitsterven van de mug.

René Pennock

Maar ook gewaardeerde en nuttige insecten als vlinders, libellen en de bijen worden bedreigd. Dit leidt tot problemen met de bestuiving van bloesems en bloemen, waardoor onze voedselvoorziening zelfs in gevaar kan komen. Hulp vanuit de kloostertuin was dus geboden.

Over bloemetjes en bijtjes

Het eerste volk kreeg Jaap cadeau van zijn broer. Jaap brandt los in een enthousiaste uitzetting over koninginbeijen, werkbijen, bouwbeijen en wat er allemaal bij hoort. Dat een bijenvolk kan groeien van 8.000 naar 50.000 bijen. Dat als het volk te groot wordt een larve in een grotere zeskantige broedcel door de werkbijen extra wordt gevoed met koningin-negelei, een soort krachtvoer, waardoor een tweede koningin ontstaat. "De andere larven krijgen minderwaardig voedsel en ontwikkelen geen genitaal apparaat. Ze kunnen zich dus niet voortplanten. De eerste koningin zwermt dan met duizenden volgelingen uit. Dat ziet er angstaanjagend uit, maar de bijen zijn vreedzaam, want volgezoegen met honing voor de tocht." Je ziet ze soms als een reuzendennen-

appel in een boom hangen, terwijl verkenner op zoek zijn naar een nieuwe kast of spouwmuur. Een imker komt zo'n tros graag 'scheppen'. "De achtergebleven nieuwe koningin maakt dan een 'bruidsvlucht'. Zo'n twintig darren mogen met haar paren. De koningin heeft dan voldoende sperma verzameld om gedurende drie tot vijf jaar duizenden eitjes te bevruchten en paart nooit weer. Aangezien de koningin de enige is die eitjes kan leggen, zijn alle bijen in het volk dus volle zussen, halfzussen of nichtjes van elkaar. Zonder koningin is een volk reddeloos verloren. De darren zijn daarna eigenlijk nergens meer goed voor. Ze leiden een lui bestaan. Ze worden nog een tijdje door de werksters gevoed, omdat ze helpen het broednest warm te houden, maar als de winter komt en de werksters dicht tegen elkaar aankruipen, worden ze door de dames gedood en de kast uitgegooid."

Van nectar tot honing

"Bijen leven van bloemnectar en stuifmeel. De nectar wordt door enzymen in de bijenmaagjes omgezet in honing als voedsel voor de winter", vertelt buurman Fons, die inmiddels ook is aangeschoven. Gaat dat dan allemaal maar vanzelf? Nee. Jaap vertelt dat de bijenhouderij intensieve miniveeteelt is. "De imker bepaalt of een agressieve koningin mag aan blijven. De imker bestrijdt de varroa destructor-mijt, waarmee vrijwel alle bijen besmet zijn. De imker kan volkeren splitsen of samenvoegen. De imker slingert de honing uit de raten en geeft er suikerwater voor terug."

Tot mijn verbazing blijken Jaap en Fons maar twee kasten te hebben. Nog groter was mijn verbazing toen ik hoorde dat daar wel honderd potten honing per jaar uit komen! In de wijk is het hele jaar eten. 'Dracht' heet dat in imkertaal. Er zijn altijd bloemen in de tuinen, bloesems aan de bomen, klaver in het gras en laat in het jaar nog heide. Zo smaakt de honing telkens weer anders.

Is honing gezond?

Hamvraag aan mijn vroegere huisarts is natuurlijk: is honing gezond? Het antwoord is: ja! Een rondje googelen leert dat koud geslingerde honing enzymen bevat, flavonoïden en antioxidanten, vitamines en mineralen, fructose en glucose, lactobacilli en bifidobacteria en dat is goed voor keel en darmen, tegen kanker, hart- en vaatziekten, schimmels en ontstekingen en het geeft energie. Verhitte honing wordt weer gewoon suikerwater. Het supergeneeskarakter van de peperdure koningin-negelei verwijst Jaap naar het rijk der fabelen. Larven groeien er goed van, maar er is geen enkel bewijs dat dat ook voor mensen geldt. De propolis, de harde stof waarmee bijen hun nesten bouwen, is een goed natuurlijk antibioticum. Aangezien de honing uit Oost niet uit een landbouwgebied komt, zitten er ook geen bestrijdingsmiddelen in. Honing is dus gezond, maar vooral heel erg lekker!

De honing uit het klooster in Oost is verkrijgbaar van april tot eind september bij de Griekse biologische olijfoliekraam van Petie en John op de zaterdagmarkt op Kelfkensbos van 9.00 tot 14.00 uur.

Wat te doen bij een bijensteek?

Als een bij één keer gestoken heeft sterft zij, in tegenstelling tot een wesp. In de bijenengel die achterblijft zit een autonoom doorpompde gifklier. Dat betekent dat als de bij haar angel al heeft verloren de klier op eigen kracht doorgaat met gif pompen. Het is dan ook zaak de angel ZO SNEL MOGELIJK te verwijderen. Pak hem echter niet aan de achterkant beet, want dan pers je zelf het gif eruit, maar veeg hem eraf met je nagel of een mesje. Soms kan een bijensteek een allergische reactie teweeg brengen. Dit gebeurt binnen een kwartier. De plek van de steek kan opzwellen, maar ook lippen en oogleden. Bij de steek komt histamine vrij en dat kan in uitzonderlijke situaties leiden tot heftige reacties zoals jeuk over het hele lichaam, ademhalingsproblemen, koorts en zelfs bewusteloosheid. Als het slachtoffer geen noodmedicijnen (adrenaline) bij zich heeft, moet zo snel mogelijk 112 gebeld worden.

Maar meestal komt het niet zover. Sla niet naar bijen, maar als ze toch steken, kun je de plek na verwijdering van de angel desinfecteren en deppen met wat azijn om de pijn te verminderen. Ook koelen met een ijsblokje verzacht.

Foto's: Theo de Reus